Redevoering gehouden op de vergadering
van het Partijconvent d.d. 26 oktober 1957.

Men zal mij ten goede houden, als ik zeg, dat het een heel wat gemakkelijker zaak is iemand te vragen in de achternamiddag-vergadering van het Partijconvent ook nog even de Europese Economische Gemeenschap te behandelen dan aan dit verzoek te voldoen.

Immers de problemen met betrekking tot de Europese Economische Gemeenschap vormen een gecompliceerde en omvangrijke zaak. Een gecompliceerde zaak, omdat het er immers bij de Europese Economische Gemeenschap om gaat één geheel te maken van een zestal volkshuishoudingen, die tot dusverre een zelfstandig bestaan voerden, volkshuishoudingen met een eigen structuur en een eigen historie. Een omvangrijke zaak, omdat we in het verdrag tot oprichting van de E.E.G. hebben te doen met een verdrag van niet minder dan 248 artikelen, waaraan dan nog de nodige bijlagen zijn toegevoegd, bijlagen bestaande uit een reeks tarieflijsten en een aantal bijzondere protocollen. Me dunkt, het moet in een vergadering als deze en in het tijdsbestek dat wij beschikbaar hebben, volmaakt uitgesloten worden geacht dit alles gedetailleerd te behandelen.

Ik zal me daarom moeten beperken tot het trekken van

een enkele grote lijn. Dat is op zichzelf een ietwat hachelijke bezigheid en ik geloof er goed aan te doen U bij voorbaat le waarschuwen. Te waarschuwen namelijk hiervoor, dat wanneer iemand aankondigt zich te zullen gaan beperken tot het trekken van een enkele grote lijn, daar onwillekeurig een subjectief element insluipt. Bij de behandeling van het verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap heb ik mij in de Kamer doen kennen als een voorstander van die Gemeenschap. Een voorstander weliswaar wiens oog niet gesloten is voor de gevaren en bezwaren voor ons land aan die Gemeenschap verbonden, maar dan toch tenslotte een voorstander; en ik neem aan — en ik zeg U dat dus in alle openhartigheid vooruit, — dat deze positie mogelijk enige invloed kan hebben op wat ik als de grote lijn zie. Intussen spreekt het vanzelf, dat ik mijn uiterste best zal doen U een zo objectief mogelijk beeld te schetsen.

Wat is het wezen van de Europese Economische Gemeenschap? Ik geloof dat het wezen van die Gemeenschap bepaald wordt door een viertal elementen.

In de eerste plaats brengt de E.E.G. ons een geleidelijke afbraak van de bestaande handelsbelemmeringen tussen de zes deelnemende staten. In de tweede plaats brengt de Gemeenschap ons er toe, dat die zes landen gemeenschappelijk eenzelfde handels-politieke positie zullen innemen

ten opzichte van de rest van de wereld.

In de derde plaats houdt de E.E.G. in, dat de zes gemeenschappelijk een zekere verantwoordelijkheid aanvaarden voor de economische en sociale ontwikkeling van het geheel en van de onderdelen van die Gemeenschap.

En in de vierde plaats acht ik kenmerkend en essentiëel voor die Gemeenschap, dat het toetreden tot de Gemeenschap betekent dat er geen weg terug meer is.

Ik zou over elk van die vier elementen een enkele opmerking willen maken.

In de allereerste plaats dan het element van de geleidelijke afbraak van de bestaande handelsbelemmeringen tussen de deelnemende landen. Dat klinkt ons, Nederlanders, als muziek in de oren. Onze sympathie voor het afbreken van handelsbelemmeringen is niet een toevallige sympathie, maar vloeit dunkt mij voort uit de structuur van de Nederlandse volkshuishouding. De Nederlandse volkshuishouding toch kenmerkt zich door een grote armoede aan grondstoffen. Dat wil zeggen, willen wij ons economisch proces gaande houden, dan hebben wij er een levensbelang bij om een onbelemmerde toegang te hebben tot de grondstoffen van anderen. Wij moeten onze grondstoffen betrekken uit het buitenland, wij zijn voor onze welvaart aangewezen op import. Dat impliceert dat het voor ons noodzakelijk is een

belangrijk deel van de vruchten van onze arbeid te exporteren. Import immers dient te worden betaald en de middelen om de import te betalen kunnen slechts worden verworven door te exporteren. Wij hebben dus door onze economische structuur zelf vrijheid nodig, zowel aan de inkoopkant als aan de verkoopkant. Dit alles nu wordt, geloof ik, nog geaccentueerd door een tweede factor, die de structuur van onze volkshuishouding bepaalt, namelijk dat wij hebben te doen met een sterke groei van onze beroeps-bevolking. Die sterke groei noodzaakt ons een expansieve economische politiek te voeren, noodzaakt ons er altijd weer op uit te zijn om ons bedrijfsleven uit te breiden, teneinde voor de groei van de beroepsbevolking werkgelegenheid te kunnen vinden.

Dat betekent dat onze afhankelijkheid voor de import van grondstoffen steeds groter wordt en dat betekent, dat de noodzaak om te exporteren voor ons dienovereenkomstig toeneemt. Gegeven deze structuur, heeft een Gemeenschap die voor een belangrijk gebied de handelsbelemmeringen uit de wereld helpt, uiteraard voor ons een zeer aantrekkelijke zijde. De Europese Economische Gemeenschap maakt in twaalf tot vijftien jaar een markt van 160.000.000 tot 170.000.000 consumenten voor het Nederlandse bedrijfsleven vrij toegankelijk, duurzaam vrij toegankelijk. De onderlinge tarieven tussen de zes landen

verdwijnen; aan de contingenteringen komt een eind en dit alles heeft betrekking op niet minder dan 40 % van onze internationale handel en zal wellicht door de werking van de Europese Economische Gemeenschap nog tot een hoger percentage uitgroeien.

Het tweede element waarvan ik U sprak, is het element van de gemeenschappelijke handels-politieke positie ten opzichte van de rest van de wereld. De E.E.G. impliceert een douane-unie. Een douane-unie wil zeggen, dat de deelnemende landen overgaan tot een geleidelijke eenmaking van het buitentarief, het tarief dat men om de Gemeenschap heenbouwt, en dat die landen gemeenschappelijk één handels-politieke positie gaan innemen ten opzichte van de rest van de wereld. Deze douane-unie heeft voor ons Nederlanders, geloof ik, een positieve en een negatieve zijde. De positieve zijde bestaat zonder enige twijfel hieruit, dat de handels-politieke kracht van een Gemeenschap, die een markt van 160.000.000 kopers meebrengt, een aanzienlijk sterkere is dan de handels-politieke positie kan zijn van een Gemeenschap als de Benelux, die slechts op 20.000.000 consumenten betrekking heeft.

De negatieve zijde voor ons bestaat hieruit, dat het hebben van een gemeenschappelijk buitentarief om de Gemeenschap heen, met zich meebrengt, dat voor een aantal posten

dat tarief, dat invoerrecht, hoger zal zijn dan het op het ogenblik is in de Benelux. Dat is, ik geloof dat het geen zin heeft om daar doekjes om te winden, voor ons land een lelijk ding, omdat dit in de huidige omstandigheden betrekking heeft op 60 % van onze import. Immers 60 % van onze import betrekken wij tot dusverre uit landen buiten de Gemeenschap. Dat hogere buiten-tarief kan ons prijspeil en daarmee onze concurrentie-positie ongunstig beïnvloeden. Ik herhaal dus, dat dit een niet aantrekkelijke zaak is. Toch geloof ik, dat we bij de beoordeling daarvan nuchter moeten zijn.

Men treft nogal eens in de kring van de critici van het verdrag de opmerking aan, dat die hele affaire met het buitentarief het wel duidelijk heeft gemaakt, dat Nederland in dit spel van de zes landen het gelag betaalt. Ik geloof dat dat standpunt eenzijdig en overdreven is, omdat men bij een evenwichtige beoordeling niet uit het oog mag verliezen, dat al is het waar, dat het buitentarief voor ons ten aanzien van een aantal posten, niet ten aanzien van alle, hoger zal liggen dan ons huidige tarief, dat datzelfde buitentarief voor een aantal van onze partners betekent, dat voor hen het tarief een zeer belangrijke verlaging ondergaat. En het is bepaald niet bij voorbaat zeker, dat onze moeilijkheden, voortvloeiende uit de verhoging van

het tarief, groter zullen zijn dan hun moeilijkheden, voortvloeiend uit het feit, dat het tarief omlaag gaat en dus een deel van hun bedrijfsleven niet meer de bescherming genieten zal, die het tot dusverre door een veel hoger tarief wel genoot. Bovendien mag toch niet worden nagelaten er op te wijzen, dat het verdrag een tweetal mogelijkheden biedt om de werking van het relatief hoge buitentarief te verzachten. Die mogelijkheden bestaan hieruit, dat, wanneer men heruitvoert naar derde tanden, dus naar landen buiten de Gemeenschap, daar de mogelijkheid is om het betaalde invoerrecht te restitueren, dus terug te krijgen, zodat ten aanzien van de concurrentie buiten de Gemeenschap, na tarief-restitutie, er geen belangrijke invloed van het hogere tarief behoeft uit te gaan. In de tweede plaats is er de mogelijkheid om tariefcontingenten te verkrijgen, dat wil zeggen voor een bepaalde hoeveelheid van bepaalde goederen de mogelijkheid te krijgen in te voeren tegen een lager tarief dan het officiële. Dit alles neemt intussen niet weg, dat ik van oordeel ben dat de Nederlandse Regering tot taak heeft op de handelspolitiek van de Gemeenschap een zodanige invloed te oefenen, dat dat buiten-tarief geleidelijk lager zal kunnen worden. In dit verband acht ik de pogingen om te komen tot een vrijhandelszone tussen de landen van de organisatie voor

Europese economische samenwerking van groot belang. Ik heb de laatste weken de indruk, dat in verschillende kringen het aanvankelijk enthousiasme voor deze vrijhandelszone enigszins aan het bekoelen is. Ik geloof dat dit een neiging is, waartegen wij ons zullen moeten verzetten. Ik erken dat ook het creëren van een vrijhandelszone, het uitbreiden van de Europese Economische Gemeenschap met een vrijhandelszone, ons weer voor grote problemen stelt, maar geen ogenblik zal uit het oog mogen worden verloren dat de aanvulling van de E.E.G. met die vrijhandelszone betekent dat onze problemen, die uit het buitentarief voortvloeien, voor een zeer belangrijk deel kunnen worden opgelost. De Europese Economische Gemeenschap ontleent dan ook naar mijn mening z'n betekenis onder meer hieraan, dat het de bereidheid om tot een vrijhandelszone te komen, bij bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk heeft gewekt. Ik zie wel de problemen, die ook het vormen van een vrijhandelszone meebrengt, maar ik geloof dat dat problemen van technische aard zijn, die oplosbaar moeten zijn; ik geloof dat de politieke wil in dit verband van grote betekenis is.

Ik kom dan op het derde element, het element van de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor de economische en sociale ontwikkeling in de Gemeenschap. Ik zei

U: de E.E.G. omvat een douane-unie. Deze formulering wijst er reeds op, dat de Europese Economische Gemeenschap meer is dan een douane-unie. En dat dat zo is blijkt uit het feit, dat die Gemeenschap niet alleen vrijmaakt het handelsverkeer, maar ook het personen-, het diensten- en het kapitaalverkeer. Het blijkt vooral ook hieruit, dat in het verdrag procedures worden geregeld voor de coördinatie van het sociaal, economisch en monetair beleid, waaronder de conjunctuur- en de betalingsbalans-politiek. Voorts voorziet het verdrag in de instelling van een investeringsbank, die de financiering van de economische ontwikkeling van de Gemeenschap heeft te vergemakkelijken en voorziet het verdrag in de stichting van een sociaal fonds, dat bijdraagt in het opvangen van voor arbeiders mogelijk nadelige gevolgen van aanpassingen, waartoe de E.E.G. zonder enige twijfel zal leiden.

Ik acht dit alles van groot belang, vooral ook voor Nederland. Juist ons land, afhankelijk en kwetsbaar als het, voor wat z'n economische positie betreft, is, heeft er groot belang bij dat onze partners krachtens het verdrag een bepaalde medeverantwoordelijkheid aanvaarden ook voor de Nederlandse zaak.

Het zou beslist te ver voeren te trachten de problemen van de gecoördineerde sociale, economische en monetaire

politiek uitputtend te behandelen; ik beperk me daarom in dit verband tot een enkele opmerking.

In de allereerste plaats vestig ik Uw aandacht erop, dat het verdrag tot de oprichting van de E.E.G. het karakter draagt van een raam verdrag, dat wil zeggen, de zaken zijn niet volledig in het verdrag geregeld, maar het verdrag bestaat voor een zeer belangrijk deel in het regelen van procedures, die zullen moeten worden toegepast wanneer men zich met dit of geen probleem ziet geconfronteerd. Dat wil dus zeggen dat bij de toepassing van het verdrag ten aanzien van de vraag of die toepassing zal slagen, heel veel zal afhangen van de uitvoering, en dus zal afhangen van de mensen, die de verschillende organen van de Gemeenschap gaan bezetten. Ik geloof dat, voor wat dat betreft, alleen de allerbekwaamsten maar goed genoeg zullen zijn en als ik dan spreek over de allerbekwaamsten, dan heb ik niet alleen het oog op de bekwaamheid uit technisch oogpunt, uit het oogpunt van de vakkennis, maar dan heb ik ook het oog op bekwaamheid uit politiek oogpunt. Ik geloof dat het voor het welslagen van de E.E.G. onontbeerlijk zal zijn, dat de organen worden bezet door mensen met een voldoende ervaring en een voldoende bekwaamheid op politiek gebied. Dat karakter als raamverdrag is voor een deel onvermijdelijk, omdat het duidelijk is, dat wanneer men een verdrag aangaat, waarin na

ommekomst van een overgangsperiode van twaalf tot vijftien jaar een gemeenschappelijke markt moet gaan werken voor onbepaalde duur, het ten enenmale uitgesloten is om bij voorbaat alle eventualiteiten te voorzien en het is duidelijk, dat dit feit alleen al het nodig maakt om in het verdrag een aantal procedures te regelen, die zullen moeten worden gehanteerd wanneer die problemen zich voordoen. Voor een ander deel, en dat is bedenkelijk, is dat karakter van raamverdrag voortgevloeid uit het feit, dat men het over de grondslagen van een aantal dingen bij de onderhandelingen, die tot dit verdrag hebben geleid, niet met elkaar eens is kunnen worden.

Ik denk in dit verband aan de vervoersparagraaf in het verdrag; ik denk aan de landbouwparagraaf in het verdrag. We weten dat op basis van het verdrag een gemeenschappelijk vervoersbeleid en een gemeenschappelijk landbouwbeleid tot stand zal komen; we weten nog niet precies op welke grondslagen dit beleid zal worden opgetrokken en ik aarzel dan ook niet om de landbouw- en de vervoersparagraaf te rekenen tot de minst aantrekkelijke delen van het verdrag, hoewel ik daaraan moet toevoegen, dat het alternatief, bestaande uit het achterwege laten van landbouw en vervoer uit het verdrag, zo mogelijk nog aanzienlijk minder aantrekkelijk zou zijn geweest.

Een tweede opmerking, die ik in dit verband zou willen maken, heeft betrekking op wat ik zou willen noemen de bewerktuiging van de Gemeenschap, de instellingen, die voor het goed functioneren van de Gemeenschap een zekere verantwoordelijkheid zullen dragen. U weet dat in het verdrag is voorzien in de instelling van het Hof, dat heeft toe te zien op de juiste naleving van het verdrag; verder in een Raad van Ministers; vervolgens in een Europese Commissie en tenslotte in een parlementaire vergadering. In het verdrag zelf staat de parlementaire vergadering voorop, maar bescheidenheidshalve heb ik me veroorloofd de volgorde om te draaien. Niet alleen bescheidenheidshalve, ik geloof dat het ook in overeenstemming is met de werkelijkheid. Immers als men het verdrag bestudeert, dan is het zonneklaar, dat het zwaartepunt ten aanzien van de beslissingen en dus ook het zwaartepunt ten aanzien van de verantwoordelijkheid voor het goed functioneren van de Gemeenschap ligt, niet bij de parlementaire vergadering, niet bij de Europese Commissie, maar ligt bij de Raad van Ministers, Die Raad van Ministers kan ten aanzien van een aantal vraagstukken alleen maar beslissen bij unanimiteit; voor een aantal andere vraagstukken kan ze dat doen bij enkelvoudige meerderheid, voor een aantal weer andere vraagstukken kan zij dat doen met een gekwalifi-

ceerde meerderheid. Een ding dat in dit verband de aandacht trekt, is de regeling dat in die Raad van Ministers een stem niet zonder meer een stem zal zijn, maar men kent een bepaalde weging van stemmen, een ponderatie van stemmen, die er toe leidt dat de steminvloed van de grote mogendheden in de Gemeenschap een belangrijk sterkere is dan van de kleine landen. Is dit op zichzelf al niet een verheugende zaak, ik geloof dat dit nog wat wordt onderstreept door de samenstelling van de Assemblée, de parlementaire vergadering. Die Assemblée zal klein van omvang zijn, zal bestaan uit 142 leden en men vraagt zich af hoe die 142 leden er in zullen slagen om op een doeltreffende wijze het beleid te controleren, dat niet alleen betrekking heeft op de Europese Economische Gemeenschap, maar ook op de Euratom en ook op de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal. Er zal immers één Assemblee van 142 leden komen, die een taak heeft met betrekking tot deze drie Europese Gemeenschappen. Van die 142 leden in de Assemblee zullen er 14 Nederlanders zijn.

Geprojecteerd op de omvang van de taak, zal het dunkt mij geen aanleiding tot meningsverschil kunnen geven, als wordt gesteld, dat dat wel een bijzonder klein aantal mensen is.

Ik zei dat het zwaartepunt ongetwijfeld ligt bij de Raad van Ministers; toch mag niemand daar uit af leiden, dat de positie van de Europese Commissie, een commissie die men enigermate zou kunnen vergelijken met de Hoge Autoriteit bij de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, een commissie die uit negen leden zal bestaan, niet een zeer belangrijke zal zijn. Ik geloof dat de positie van die commissie zeer belangrijk zal zijn. In de eerste plaats omdat ten aanzien van een groot aantal belangrijke dingen de Raad van Ministers voor zijn beslissing gebonden is om te beslissen op de grondslag van een voorstel van de commissie, en om van een voorstel van de commissie af te wijken, is in de Raad van Ministers unanimiteit nodig. Zolang in de Raad van Ministers die unanimiteit voor een afwijkende beslissing van het voorstel van de commissie ontbreekt, is het duidelijk dat dat voorstel van de commissie van zeer grote betekenis is. In de tweede plaats geloof ik, dat de betekenis van de commissie zal voortvloeien uit de feitelijke positie daarvan. Die commissie immers zal worden gevormd door mensen, die dagelijks bezig zijn met de zaken van de E.E.G. De Raad van Ministers zal worden gevormd door nationale ministers, mensen dus die behalve de zaken met betrekking tot de E.E.G. ook nog een paar andere dingen aan het hoofd hebben, die als regel in de

nationale hoofdsteden verblijven en ik geloof dat dat ding op zichzelf al aan de Europese Commissie, zij het dan wel niet formeel, maar toch feitelijk een zekere kracht in positie zal geven. Ik behoor tot degenen die dat toejuichen.

Wat de betekenis van de Assemblee van de parlementaire vergadering betreft, ik geloof dat die samenhangt met de vraag welke de betekenis van de Europese Commissie wordt. Immers die Assemblee heeft op de Raad van Ministers hoegenaamd geen vat, ze heeft alleen vat op die Europese Commissie. Die Assemblee heeft de bevoegdheid om de Europese Commissie naar huis te sturen en zonder dat men er nu als Assemblee iedere dag op uit hoeft te zijn om zo'n commissie weg te jagen, is het duidelijk dat deze mogelijkheid op zichzelf, als controlerend orgaan, aan de Assemblee een zekere kracht geeft ten overstaan van de Commissie.

Een handicap daarbij zal ongetwijfeld gelegen zijn in de omstandigheid, dat de parlementsleden, die de Assemblee vormen, vrij ver van de zaak af staan, ook op nationaal gebied velerlei verplichtingen hebben en ik geloof dan ook dat moet worden geconcludeerd, dat de regeling ten aanzien van de instellingen en de procedures zeker niet ideaal is, hoewel daar onmiddellijk aan moet worden toegevoegd,

dat veel van onszelf zal afhangen, veel zal afhangen met name van de vraag of wij er in kunnen slagen voldoende bekwame mensen te vinden, die zich intensief met de zaken kunnen gaan bezighouden. Alvorens van de instellingen af te stappen, zou ik nog een enkele opmerking willen maken over het resultaat van een Nederlands initiatief, dat bestaat in het in het verdrag voorzien van de instelling van een economisch en sociaal comité, huiselijk gezegd, te vergelijken op Europees niveau met onze Sociaal-Economische Raad. Een comité waarin het bedrijfsleven, en bij bedrijfsleven denk ik aan ondernemers en werknemers beide, op brede schaal kan worden vertegenwoordigd, en dat de Europese Commissie en de Raad van Ministers kan adviseren met betrekking tot het te voeren beleid. Ik juich dat zeer toe, omdat het duidelijk is, dat een Europees Economische Gemeenschap niet alleen is een zaak van regeringen, maar vooral ook is een zaak van het bedrijfsleven zelf en door dat sociaal en economisch comité vindt men de officiële erkenning van deze gedachte.

In de derde plaats zou ik een opmerking willen maken over het veel besproken punt van de sociale harmonisatie. In de publieke discussies, die over de E.E.G. zijn gevoerd, is dat punt van de sociale harmonisatie telkens weer te berde gebracht en het heeft mij getroffen, dat dat telkens

is te berde gebracht met bijzonder veel overdrijving. Men heeft uit de discussie zo af en toe wel de indruk moeten krijgen alsof nu juist die sociale harmonisatie voor ons de E.E.G. tot een wel zeer verwerpelijke zaak zou moeten maken. Voor wat betreft de aanvankelijke Franse eis, is het inderdaad zo, dat, wanneer aan die eis tegemoet zou zijn gekomen, de sociale harmonisatie de E.E.G. voor ons tot een zeer moeilijke zaak zou hebben gemaakt. Die Franse eis bestond immers daaruit, dat na ommekomst van de overgangsperiode de totale „charges salariales globales", dat dus wil zeggen dat het totaal van lonen en kosten van sociale voorzieningen — sociale lasten zoals men dan minder fraai in de wandeling ook wel zegt — zouden moeten worden gelijk getrokken, dat wil zeggen opgetrokken tot het Franse inflatiepeil en ook ik ben van mening, dat dat voor Nederland een onaanvaardbare zaak zou zijn geweest.

Maar wat van dit alles overgebleven is in het verdrag, is slechts één strikte verdragsverplichting, namelijk deze, dat na vier a zes jaar zal moeten zijn ingevoerd het beginsel van gelijke betaling van mannen en vrouwen voor gelijke arbeid. Men kan van mening verschillen over de vraag of die zogenaamde equal pay-gedachte in ons land het meest urgente sociale desideratum is, ik gun iedereen het plezier om zich met die gedachtenwisseling bezig te

houden; in dit verband geloof ik, dat het voldoende is er op te wijzen, dat het in ieder geval zo is, dat ook zonder de E.E.G. de verwezenlijking van die equal pay-gedachte in Nederland zou zijn tot stand gekomen; wellicht in een wat minder geforceerd tempo dan nu het geval zal zijn. Concluderend moet men dus zeggen dat de eisen, die tenslotte in het verdrag uit een oogpunt van sociale harmonisatie zijn neergekomen, op geen stukken na dat verontrustende karakter tonen, dat de aanvankelijke Franse eisen ons deden vrezen.

In de vierde plaats, in verband met de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor economische en sociale ontwikkeling, een opmerking over de conjunctuurpolitiek. Het is dunkt me duidelijk, ook zonder uitvoerige economische analyses, eenvoudig op grond van de ervaring, dat het voor een klein land als Nederland, een open volkshuishouding als de onze, onmogelijk is om zelfstandig, met een bevredigende mate van succes, een conjunctuurpolitiek te voeren. Minister Zijlstra heeft enige jaren geleden in de Kamer zeer terecht opgemerkt: „Nederland maakt de conjunctuur niet, Nederland ondergaat de conjunctuur". Het is nu duidelijk dat de mogelijkheden tot het voeren van een vruchtbare conjunctuurpolitiek in een grotere economische eenheid als de E.E.G. groter zjjn, ik zeg niet vol-

doende, maar groter zijn dan voor een klein land als het onze. Artikel 104 van het verdrag schrijft geen gemeenschappelijke conjunctuurpolitiek voor, maar wat artikel 104 van het verdrag wel voorschrijft is dat de lidstaten de conjunctuurpolitiek zullen beschouwen als een zaak van gemeenschappelijk belang en dus over die conjunctuurpolitiek met elkaar en met de Europese Commissie regelmatig overleg zullen plegen. Men kan zeggen dat gaat niet ver. Ik stem dat graag toe, maar wil er toch op wijzen, dat dit regelmatig overleg zonder twijfel een vruchtbare zaak zal kunnen blijken te zijn.

In ieder geval heeft, ook uit een oogpunt van conjunctuurpolitiek, de E.E.G. dit op zijn creditzijde, dat het de lidstaten een verkeerd conjunctuurpolitiek-instrument uit de hand slaat, namelijk dit verkeerde conjunetuurpolitieke instrument, dat bestaat uit het, in een tijd van neergaande conjunctuur, zich nationaal afsluiten ten opzichte van de anderen. Tot welke rampen dit verkeerde conjunctuurpolitieke instrument kan leiden, dat zal ieder zich realiseren die nog niet vergeten is de moeilijke tijden, die wjj hebben gekend in de jaren tussen 1930 en 1940.

Het vierde element waarvan ik sprak bestaat hieruit, dat de E.E.G. krachtens het verdrag geen weg terug kent. Tegen dat niet aanwezig zijn van de weg terug zien be-

grijpelijkerwijze een heleboel mensen op. Wij allemaal hebben, ik zou haast zeggen van nature, zo licht de neiging om te zeggen; dit is een grote zaak, dit is een belangrijke zaak, laten wij dat eens proberen, als maar de mogelijkheid open blijft om, wanneer het niet zo bevalt als wij ons voorstellen, dan nog weer op onze schreden te kunnen terugkeren. Hoe begrijpelijk dit alles ook moge zijn, toch geloof ik dat het niet aanwezig zijn van die weg moet worden

gezien als een positief element in de E.E.G. Immers indien wij ons de vrijheid van het begaan van de weg terug zouden voorbehouden, dan betekent dat dat die vrijheid er ook moet zijn voor onze partners. En de ervaring leert dat juist de groten, de relatief sterksten, die weg terug dan gaan op het ogenblik dat het voor de relatief zwaksten, en ik geloof dat wij onszelf daartoe moeten rekenen, het meest fnuikend is. Wij zullen eenvoudig deze structuur, waarbij de weg terug er niet meer is, moeten aanvaarden en wy zullen ons er heel nuchter van bewust moeten zijn, dat het tot stand brengen van een brok economische integratie betekent, het bewust tot stand brengen van een structuurwijziging, dat dat betekent het bewust bevorderen van een reorganisatie in het economisch leven. En het tot stand brengen van een structuurwijziging, het bevorderen van

reorganisatie, zijn dingen die pijn doen. Een pijn, die men kan trachten zoveel mogelijk te verzachten, maar die men nooit geheel en al zal kunnen vermijden. Een pijn, die moet worden geleden om de voordelen van de economische integratie op wat langere termijn te kunnen plukken.

Het moge uit het voorgaande duidelijk geworden zijn, dat het verdrag tot oprichting van de E.E.G. voor ons zowel aantrekkelijke, als bedenkelijke kanten heeft. In de politiek kunnen wij ons echter niet veroorloven te blijven stilstaan bij het constateren van hetzij bedenkelijke en hetzij aantrekkelijke kansen. Op een gegeven ogenblik moet men kiezen, moet men ja of nee tegen de zaak zeggen. U weet dat de grootst mogelijke meerderheid van onze A.R.-Tweede Kamer-fractie tegen de E.E.G. „ja" heeft gezegd. Zij heeft dat gedaan op grond zowel van politieke, als van economische overwegingen. Politieke overwegingen, die vooral hieruit bestonden, dat een nauwere aaneensluiting van zoveel mogelijk West-Europese landen van groot belang moet worden geacht èn met het oog op onze positie ten aanzien van Sowjet-Rusland, èn met het oog op onze positie ten aanzien van de Verenigde Staten van Amerika. Een nauwe aaneensluiting betekent per definitie uit de aard van de zaak het opgeven van een stuk zelfstandigheid. Maar wanneer we bij dat punt van het opgeven van een

stuk zelfstandigheid stilstaan, dan moeten we goed zien dat dat hier in dit verdrag tot oprichting van de E.E.G. slechts in beperkte naate geschiedt en dat het betreft een stuk zelfstandigheid, dat feitelijk niet zoveel inhoud meer had; dat lag op economisch gebied, waar feitelijk gesproken onze zelfstandigheid door onze internationale afhankelijkheid niet groot kan zijn. In de E.E.G. daarentegen zijn we er bij, zullen we zeker de zaken niet kunnen beheersen, maar zullen we toch een reële invloed kunnen uitoefenen en dat betekent, dat we in die E.E.G. onze verantwoordelijkheid kunnen meedragen.

De Gemeenschap heeft slechts betrekking op zes landen. Niemand kan deze beperking tot zes landen meer betreuren dan ik, maar ik wil er toch de aandacht op vestigen dat deze beperking tot zes niet kan worden toegeschreven aan de zes, maar dat de begrenzing is aangebracht door diegenen, die buiten de Gemeenschap zijn blijven staan. De Gemeenschap draagt een principieel open karakter en staat open voor elke andere West-Europese mogendheid, die zich voor deelneming aanmeldt. Men heeft in verband met deze beperking tot de zes continentale landen wel gesproken van een herleving van het Continentale Stelsel. Historici hebben mij verzekerd dat het een hachelijke bezigheid is zich aan historische vergelijkingen te wagen. Ik geloof dat op

hun gezag.

Maar ook los daarvan, ben ik van mening dat déze historische vergelijking in ieder geval misleidend is. Misleidend, omdat bij deze Gemeenschap de intentie een andere is dan die, welke gold bij het Continentale Stelsel in de Napoleontische dagen en in ieder geval ook omdat het effect van deze samenwerking tussen de continentale landen een geheel ander is. Het effect van deze samenwerking bestaat immers hieruit, dat de aaneensluiting van deze zes een voorwaarde blijkt te zijn om te kunnen komen tot een verdere internationale samenwerking in breder verband, waarbij meer Europese landen zullen zijn betrokken.

Belangrijk hebben wij ook geacht de associatie aan de Gemeenschap van de landen en gebieden overzee. Het bijdragen tot de ontwikkeling van de landen en gebieden overzee, niet in de laatste plaats ook do Afrikaanse gebieden, is een zaak, die ons anti-revolutionairen zeer ter harte gaat, omdat wij geloven dat het een politiek belang van de eerste orde is te doen wat in ons vermogen ligt om deze landen te trekken maar wat men dan noemt: het vrije Westen. Politieke versterking van West-Europa achten wij nodig voor de verdediging van onze vrijheid en voor het behoud van de Europese cultuur. De Europese cultuur, waarvan men heel veel kwaad kan zeggen, maar waarvan

men dan toch in ieder geval ook dit goede zal moeten erkennen, dat het Christendom er onuitwisbaar zijn stempel op heeft gedrukt.

Onze Kamerfractie heeft in overgrote meerderheid haar steun aan het verdrag niet alleen op grond van politieke, maar ook op grond van economische overwegingen gegeven. Een markt van 160.000.000 consumenten is dunkt me op zichzelf reeds belangrijk genoeg, om daarvoor zekere risico's bewust te aanvaarden. Het is de enige weg om verder te komen. Het is met toevallig, dat het Engels initiatief ten aanzien van het tot stand brengen van een vrijhandelszone samenvalt met de vorming van de E.E.G. Wij moeten, geloof ik, deze kans grijpen. We moeten ons niet door de moeilijkheden daarbij uit het veld laten slaan, maar ons goed realiseren dat het tot stand brengen van de E.E.G. door ons zal moeten worden aangegrepen om ook het tot stand komen van een vrijhandelszone te bevorderen. Ik merkte al op, ik wil het graag herhalen omdat ik het een belangrijke zaak vind, dat ons probleem met het buitentarief alleen in het kader van de vrijhandelszone goed oplosbaar wordt. Ons volk wordt niet slapend rijk mét de E.E.G., het wordt niet slapend rijk zónder de E.E.G. Het zal hard moeten werken om de welvaart te behouden.

Maar als ons volk bereid is zich in te spannen zal het

mét de E.E.G. ongetwijfeld betere mogelijkheden voor het behoud en de uitbreiding van de welvaart hebben, dan zonder die Gemeenschap het geval is.

Trouwens wat zou men eigenlijk anders willen? Degenen die zich in de afgelopen maanden met die vraag hebben bezig gehouden, zijn stuk voor stuk terecht gekomen in de sfeer van de naar mijn overtuiging onwezenlijke speculaties. Er zijn er onder die hebben gepleit voor het nastreven van een vrijhandelszone zonder Europese Economische Gemeenschap. Men kan van het denkbeeld vinden wat men wil, maar het staat voor mij vast dat het een illusie is. In het verband van de organisatie voor Europese Economische Samenwerking werken wij nu al tien jaar aan het tot stand brengen van enige afbraak van tarieven. Wij hebben geen been aan de grond gekregen. Stellig heeft de O.E.E.S. grote verdiensten ten aanzien van de liberalisatie van het handelsverkeer. Alle resultaten liggen echter op het gebied van het opheffen van contingenteringen. Met betrekking tot het slechten van tariefmuren werd hoegenaamd niets bereikt.

Er zijn anderen, die ervoor hebben gepleit dan maar een E.E.G. van vijf landen tot stand te laten komen. Nederland zou er zich buiten moeten houden en zich op de een of andere manier in het kader van een vrijhandelszone aan de E.E.G. van vijf moeten associëren. Hier rijzen onmid-

dellijk een aantal belangrijke vragen. In de eerste plaats, als wij niet meedoen, komt er dan een E.E.G. van vijf landen en een daaraan geassocieerde vrijhandelszone tot stand? Geen mens is in staat op deze klemmende vraag een antwoord te geven.

Vervolgens kan men niet voorbijgaan aan de vraag hoe de positie van Nederland worden zou als het buiten de E.E.G. bleef. Wij maken deel uit van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal. Wij treden toe tot de Europese Gemeenschap voor de Atoomenergie. Ongetwijfeld zal de werking van de Algemene Gemeenschappelijke Markt, die in de E.E.G. besloten ligt, invloed hebben op de ontwikkeling in de E.G.K.S. en in de Euratom. De drie Gemeenschappen zullen elkaar over en weer beïnvloeden. Hoe stelt men zich voor dat onze positie zal worden, indien wij van twee dezer gemeenschapppen deel uitmaken, maar buiten de derde zouden blijven? Ik geloof dat dat een onmogelijke positie zou zijn.

Tenslotte stel ik de vraag welke de consequenties voor de Benelux zouden zijn als België en Luxemburg deel uitmaakten van een E.E.G. van vijf landen en Nederland daar buiten zou blijven staan. Dit is een belangrijke vraag, omdat hij betrekking heeft op de Benelux, de Benelux waarvan wij in ons land, voorzover mij bekend alleen maar

verwoede voorvechters kennen.

Wat zou de positie worden als dat buitentarief dwars door de Benelux zou worden gelegd, als dat zou komen te liggen tussen België en Nederland, wat zou er van die Benelux moeten worden als België in de E.E.G. zou zijn begrepen en Nederland daarbuiten zou staan? Me dunkt, dat het zonneklaar is dat dit alleen maar zou kunnen betekenen het einde van de Benelux, wat zeer betreurenswaardig zou zijn, ook nog op grond van andere overwegingen dan dat het dan niet meer mogelijk zou zijn een interparlementaire Benelux voetbalwedstrijd) te spelen. Men kan op het verdrag tot oprichting van de E.E.G. kritiek hebben, men kan op dat verdrag gerechtvaardigde kritiek hebben. Ik heb die kritiek ook. Onze Tweede Kamer-fractie heeft die kritiek. Wij hebben de behandeling van dit verdrag in de Kamer niet laten passeren zonder in velerlei toonaard van onze kritiek te doen blijken. Maar er komt een ogenblik dat men kiezen moet. En gesteld voor de keuze kan geloof ik het „ja" tegen de E.E.G. èn op grond van de politieke, èn op grond van de economische overwegingen, die ik getracht heb U uiteen te zetten, niet twijfelachtig zijn. Het heeft mij dan ook een diepe voldoening geschonken dat dit „ja" tegen deze gemeenschap in de grootst mogelijke meerderheid aan

het eind van het debat in de Tweede Kamer van de A.R.-banken geklonken heeft.